

مهریه، کی نداده؟ کی نگرفته؟

زن و مرد هر کدام نسبت به دیگری حق و حقوقی دارد که طرف مقابل باید آنها را رعایت کند. حقوقی که زنان بر عهده مردان دارند متفاوت است مثلاً حقی که بر پرداخت مهریه دارند یا حق نفقه و حسن معاشرت و... در این نوشتار، نخست سعی خواهیم کرد حقوقی که مردان در برابر زنان دارند را بیان کنیم.

جام جم آنلاین: زن و مرد هر کدام نسبت به دیگری حق و حقوقی دارد که طرف مقابل باید آنها را رعایت کند. حقوقی که زنان بر عهده مردان دارند متفاوت است مثلاً حقی که بر پرداخت مهریه دارند یا حق نفقه و حسن معاشرت و... در این نوشتار، نخست سعی خواهیم کرد حقوقی که مردان در برابر زنان دارند را بیان کنیم.

مهریه یکی از حقوقی است که در جریان ازدواج برای زن به وجود می‌آید و مرد متعهد می‌شود آن را پرداخت کند. معمولاً برای تعیین مهریه مذاکراتی به شرح زیر صورت می‌گیرد:

آقا این چه حرفیه دختر ماله خودتونه اصلاً امکان نداره... نه تورو خدا بفرمایید چقدر مهریه عروس خانومه... هر چی شما بفرمایید، دختر ما مثل دختر شماست... خواهش می‌کنم بفرمایید... پس اگر اشکالی نداره 1369 عدد سکه به نیت سال تولدش و...

به هر حال این مذاکرات در اکثر مجالس خواستگاری وجود دارد و از آن گریزی نیست.

کی داده، کی گرفته؟

در بین نزدیکان و آشنایان کسی را سراغ دارید که به دلیل عدم پرداخت مهریه به زندان رفته یا دچار گرفتاری و دردمند شده است؟ تا به حالا پایتان به دادگاه خانواده باز شده تا حجم انبوه پرونده‌های طلاق و مهریه را ببینید؟ اگر به این اماکن رفته‌اید حتماً از حجم زیاد این‌گونه پرونده‌ها تعجب کرده‌اید. اگر از هریک از این اشخاص دلیل طلاق را بپرسید هر کدام دلیلی می‌آورد، یکی می‌گوید شوهرم معتاد است دیگری گریه می‌کند و می‌گوید که شوهرم مرا کتک می‌زند، یکی می‌گوید قیافه شوهرم تکراری شده و غیرقابل تحمل! خلاصه هر کدام به نحوی استدلال می‌کنند.

اما در این بین شوهرانی که شب خواستگاری به قول معروف جوگیر شدند و هر میزان مهریه‌ای که عروس مشخص کرد را پذیرفتند و با خود گفتند: کی داده، کی گرفته، از همه بیشتر نگران هستند که چگونه مهریه همسر را بدهم؟ آیا حالا باید به زندان بروم؟ و هزاران اما و آیا و اگر دیگر.

مهریه به وجه رایج

مهریه به آن مالی گویند که مرد هنگام ازدواج متعهد می‌شود آن را به زن بپردازد.

باید توجه کنیم که هر چیزی امکان این‌که به عنوان مهریه پذیرفته شود را ندارد مثلاً جدیداً مشاهده می‌شود که طرفین قصد دارند عشق ورزیدن، دروغ نگفتن و... را در سند ازدواج به عنوان بخشی از مهریه بیاورند، اما به دلیل این‌که این موارد قابل تبدیل به پول نیستند، این امکان وجود ندارد که آنها را به عنوان مهریه ذکر کنیم. ماده 1078 قانون مدنی در این خصوص بیان می‌کند: هر چیزی را که مالیت داشته و قابل تملک نیز باشد می‌توان مهر قرار داد.

عروس فراموشکار

حال شاید این سوال برای برخی پیش بیاید که آیا می‌شود زن هیچ مهریه‌ای را مشخص نکند؟ باید گفت مهریه به عنوان یک حق برای زن محسوب می‌شود که او می‌تواند از این حق خود صرف‌نظر کند و اساساً هیچ مهریه‌ای به زن نرسد؛ البته باید به یک نکته مهم توجه کرد که در ازدواج موقت باید حتماً مهریه را ذکر کنیم و برای زن مهریه مشخص کنیم چون در غیر این صورت، ازدواج یا همان نکاح باطل است.

مستند این حرف ماده 1096 قانون مدنی است که گفته: در نکاح منقطع عدم ذکر مهر در عقد موجب بطلان است و این در حالی است که در ازدواج دائم به این‌گونه نیست و عدم ذکر و تعیین مهریه باعث بطلان ازدواج نمی‌شود. ناگفته نماند که در عقد دائم اگر

هیچ توافقی درخصوص میزان مهریه صورت نگیرد، اما زن و شوهر پس از ازدواج با یکدیگر نزدیکی کنند، زن مستحق مهریه می‌شود ولی مهریه‌ای که توسط دادگاه، متناسب با شرایط و جایگاه اجتماعی زن تعیین می‌کند که اصطلاحاً به آن مهرالمثل گویند.

مهریه برای ادامه زندگی

سوالی که برای اکثر خانم‌ها مطرح است این که آیا می‌شود تا قبل از دریافت مهریه از وظایف زناشویی خودداری کرد؟ در صورتی که مهریه ذکر شود یا بر آن توافق کنند، زن می‌تواند تا هنگامی که مهریه خود را از مرد نگرفته است از ایفای وظایف زناشویی و به معنایی دیگر تمکین کردن خودداری کند.

ولی اگر با علم و آگاهی کامل وظایف زناشویی را حتی برای یک بار انجام دهد دیگر امکان استفاده از این حق برای او وجود ندارد البته نکته‌ای که باید در اینجا توجه کرد این است که برای استفاده از این حق، مهریه زن باید به گونه‌ای باشد که به محض انعقاد عقد نکاح بتوان آن را مطالبه کرد یعنی مهریه حال باشد و اما اگر برای پرداخت آن زمانی تعیین شده باشد امکان استفاده از این حق نیست.

مهریه در وقت اضافه

در مواردی که مهریه تعیین نمی‌شود آیا این امکان وجود دارد که زن پس از ازدواج مطالبه مهریه کند؟ همان‌طور که بیان شد تعیین کردن مهریه در زمان ازدواج امری الزامی نیست، به این معنا که این امکان وجود دارد که طرفین در زمان ازدواج مهریه خاص مشخص نکنند و بعد از عقد بر میزان مهریه توافق کنند.

درخصوص این سوال حالات گوناگونی وجود دارد، اول آن که در صورتی که مهر هنگام ازدواج مشخص نشده باشد در این حالت، تعیین مهریه یا مبتنی بر توافق طرفین تعیین می‌شود یا در صورت عدم توافق، توسط دادگاه میزان و مبلغ آن مشخص می‌شود مگر این که تعیین مهر را به شخص ثالث یا شخصی خاص سپرده باشند.

دوم این که اگر ازدواج منجر به نزدیکی شده باشد و هیچ‌گونه توافقی برای میزان مهریه صورت نگرفته باشد، دادگاه با توجه به شرایط و موقعیت اجتماعی و سطح و طبقه اجتماعی زن، میزان مهریه را معین می‌سازد که به آن مهرالمثل گویند.

نکته: هر چیزی امکان این که به عنوان مهریه پذیرفته شود را ندارد مثلاً عشق ورزیدن، دروغ نگفتن و... نمی‌تواند به عنوان مهریه در سند ازدواج ثبت شود

سوم: در صورتی که نزدیکی صورت نگرفته باشد و طلاق تحقق یابد. در این حالت نیز دادگاه میزان مهر را تعیین می‌کند با این تفاوت که در این حالت دادگاه برای تعیین مهر، شرایط و موقعیت مالی و توانایی مرد را معیار قرار می‌دهد نه شرایط و وضعیت و طبقه اجتماعی زن را که در اصطلاح به آن مهرالمتععه گویند.

عندالمطالبه

زن از لحظه‌ای که عقد منعقد می‌شود، مالک تمام مهر می‌شود و می‌تواند آن را مطالبه کند. همچنین در این باب می‌توان گفت مهریه عندالمطالبه است یعنی هر زمانی که زن مهریه را مطالبه کند شوهر باید آن را پرداخت کند، اما یک استثنا وجود دارد و آن این که اگر مهریه مشخص شده باشد اما زن و شوهر قبل از نزدیکی طلاق بگیرند، زن تنها می‌تواند مطالبه نیمی از مهر را بکند نه تمام آن را و باید قید بقیه مهریه را بزند.

در مواقعی که عروس خانم زرنگی می‌کند و از همان ابتدا تمام مهریه را می‌گیرد، باید نیمی از آن را به مرد برگرداند. پس می‌توان گفت عروس و دامادی که در دوران عقد یا نامزدی هستند و می‌خواهند طلاق بگیرند فقط نصف مهریه را می‌توانند مطالبه کنند. در این باب ماده 1092 قانون مدنی بیان می‌کند: هرگاه شوهر قبل از نزدیکی زن خود را طلاق دهد زن مستحق نصف مهر خواهد بود و... .

برای مطالبه کردن مهریه نیز محدودیت زمانی خاصی وجود ندارد، زیرا همان‌طور که گفته شد به محض انعقاد عقد، زن مالک تمام مهر می‌شود مگر آن که طبق توافق دو طرف، پرداخت مهریه به زمان مشخصی موکول شده باشد مثلاً طرفین توافق کرده باشند که 6 ماه پس از عقد مهریه را دریافت کنند. اما به طور کل می‌توان گفت زن از لحظه انعقاد عقد می‌تواند مهریه را مطالبه و آن را درخواست کند.

دادگاه یا اداره ثبت؟

يك سوال ديگر كه در اين خصوص مطرح مي‌شود و مي‌تواند كمك زيادي به ما بكند اين است كه براي مطالبه مهریه بايد به كجا رجوع كرد و آیا دادخواست مطالبه مهریه را فقط در هنگام طلاق مي‌توان به دادگاه ارائه داد؟

بايد توجه داشت كه براي مطالبه مهریه نيازي به صورت گرفتن طلاق نيست و زن مي‌تواند پيش از اين كه طلاق بگيرد براي مطالبه مهریه خود اقدام كند.

اما براي مطالبه مهریه مي‌توان به دو نهاد مراجعه كرد. اول آن كه چون عقد نكاح در دفتر ازدواج ثبت مي‌شود، به عنوان يك سند رسمي محسوب مي‌شود و به راحتی مي‌توان با مراجعه به اداره ثبت و رفتن به بخش اجرائيه‌هاي ثبت، درخواست اجرائي اين سند رسمي را نمود و مهریه خود را مطالبه كرد، اما براي اين كار حتما بايد سند ازدواج را همراه داشته باشيد و به اداره ثبت ارائه نماييد، اما در صورتي كه مثلا سند ازدواج دست آقا داماد است و آن را پيش خود نگه داشته و به شما نمي‌دهد، مي‌توانيد به دفتر خانه‌اي كه ازدواج را در آنجا ثبت کرده‌ايد مراجعه كنيد و يك گواهي از آن دفتر خانه بگيريد كه تحويل به اداره ثبت دهيد و با توجه به آن مهریه خود را مطالبه نماييد. دومين راه مطالبه مهریه، دادن دادخواست به دادگاه صالح (دادگاه محل اقامت شوهر يا دادگاهي كه عقد در آنجا واقع شده) است.

اين نکته را نيز بايد توجه كرد كه مطالبه مهریه از طريق اجرائيه ثبت تنها در صورتي است كه مهر در قباله ازدواج صريحا نوشته شده باشد و يا نتيجه توافق طرفين در آن ذكر شده باشد.

با توجه به اين مطلب زن مي‌تواند به هر يك از اين دادگاه‌ها كه مي‌خواهد مراجعه كند و دادخواست خود را ارائه دهد و محدوديتي براي او وجود ندارد و يا با توجه به مطلبي كه گفته شد به اجرائيه ثبت مراجعه كند.

قانوني براي مجرد ماندن

طبق ماده 33 قانون ثبت احوال، ازدواج و طلاق غير مدخوله در المثناي شناسنامه درج نخواهد شد. يعني كساني كه در دوران نامزدي يا عقد طلاق مي‌گيرند اگر نزديكي نكرده باشند و بعد از مدتي با رعايت شرايط قانوني تقاضاي شناسنامه المثني نمايند مي‌توانند قسمت مشخصات همسر در شناسنامه را سفيد بگذارند.

هشدار مهری

از تعيين مهریه زياد بپرهيزيد چون نه دخترتان را خوشبخت مي‌كنيد نه به راحتی مي‌توانيد آن را مطالبه و وصول كنيد.

علي طالبی / جام جم